

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет**

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»
галузі знань 29 Міжнародні відносини
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2026

УДК 001.89(07)
О 75

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання вченою радою факультету бізнесу та права ЛНТУ, протокол № _____ від «__» _____ 2026 року

Голова вченої ради факультету бізнесу та права _____ Л.Л. Ковальська

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин ЛНТУ, протокол № __ від «__» _____ 2026 року

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин _____ О.В. Баула

Укладач: _____ О.В. Баула, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Рецензент: _____ О.М. Лютак, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Відповідальний

за випуск: _____ О.В. Баула, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Організація наукових досліджень [Текст]: Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини денної та заочної форм навчання/ уклад. О.В. Баула. Луцьк: ЛНТУ, 2026. 48 с.

Видання містить матеріали, що можуть бути використані викладачами та студентами для поглибленого вивчення даного курсу та підвищення загального рівня економічних знань.

ЗМІСТ

Зміст практичних занять	4
<u>Змістовий модуль 1. Методологічні основи наукового пізнання</u>	4
Тема 1. Наука як система знань	4
Тема 2. Загальні засади наукового дослідження	8
Тема 3. Методологія наукового дослідження	12
Тема 4. Методи науково-економічних досліджень	18
<u>Змістовий модуль 2. Організація наукового дослідження</u>	24
Тема 5. Інформаційне забезпечення наукового дослідження	24
Тема 6. Студентське наукове дослідження: організація та виконання	31
Тема 7. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження	41
Рекомендована література	46

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

ТЕМА 1. НАУКА ЯК СИСТЕМА ЗНАТЬ

Практичне заняття № 1-2 (4 год.)

Мета: вивчити базові засади наукового пізнання, оволодіти знаннями щодо тенденцій у розвитку науки: тенденція до спеціалізації та тенденція до інтеграції, з'ясувати суть форм розвитку наукового знання та етапи розвитку науки.

Питання для обговорення

1. Поняття «наука». Сутність науки як сфери людської діяльності. Основні функції науки.

2. Виникнення і розвиток науки.

3. Парадигми і наукові революції. Класичний, неklasичний і постнеklasичний періоди розвитку науки.

4. Об'єкт і предмет науки. Класифікація наук.

Література

Основна: 9, 10, 12, 14, 15

Допоміжна: 24, 25

Практичні завдання

Тести

1. В яку епоху науку знову відновили в правах?

- 1) епоха просвітництва
- 2) епоха відродження
- 3) епоха ренесансу
- 4) немає правильної відповіді.

2. Наука це:

1) сфера людської діяльності
2) сфера людської діяльності спрямована на здобуття нових знань про об'єктивні закони природи

3) сфера людської діяльності спрямована на здобуття нових знань про об'єктивні закони природи, суспільства і мислення, це одна з форм суспільної свідомості

4) всі відповіді правильні.

3. На відміну від міфології чи релігії наука (3 правильних відповіді):

- 1) є об'єктивною
- 2) є суб'єктивною
- 3) має апарат дослідження та певні схеми доведень, тобто методу
- 4) не має апарату дослідження та певних схем доведень, тобто методу
- 5) здатна відрізнити істинне знання від помилкового, тобто має критерії оцінки істинності отриманих знань
- 6) не має правильних відповідей.

4. Форми існування матерії:

- 1) суспільна наука
- 2) наука про мислення
- 3) природничі та технічні
- 4) всі відповіді правильні.

5. Науковий факт це:

- 1) подія яка є вторинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів
- 2) подія яка є первинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів
- 3) явище яке є вторинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів
- 4) явище яке є первинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів
- 5) подія чи явище яка є первинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів.

6. Серед основних законів виокремлюють:

- 1) фундаментальні (спільні) закони
- 2) загальні закони
- 3) часткові (спеціальні) закони
- 4) всі відповіді правильні.

7. Основні функції наукової теорії:

- 1) практична
- 2) пояснювальна та передбачувальна
- 3) синтезуюча та методологічна
- 4) всі відповіді правильні.

8. Перша наукова революція відбулася:

- 1) 15-16 століття
- 2) 16-17 століття
- 3) 17-18 століття
- 4) 18-19 століття.

9. Друга наукова революція відбулася:

- 1) кінець 19 - початок 20 століття
- 2) кінець 18 - початок 19 століття
- 3) кінець 17 - початок 18 століття
- 4) немає правильної відповіді.

Тематика рефератів

1. Наука. Етапи становлення і розвитку.
2. Наука як продуктивна сила.
3. Основні етапи розвитку науки.
4. Наука як соціальний інститут.
5. Особливості наукової творчості. Закономірності і тенденції розвитку науки.

Завдання: підготувати презентацію (10-12 слайдів) по одному з запропонованих питань:

1. Виникнення та еволюція науки: від філософії до сучасної економічної науки.
2. Наука як продуктивна сила у розвитку міжнародної економіки.
3. Наука як соціальний інститут і її роль у глобальних економічних процесах.
4. Закономірності та тенденції розвитку сучасної науки (XX–XXI ст.) у контексті МЕВ.
5. Наукові революції та їх вплив на теорії міжнародної економіки.
6. Форми розвитку наукових знань у дослідженнях світової економіки.
7. Наука і технічний прогрес: вплив інновацій на міжнародні економічні процеси.
8. Наукові школи та їх внесок у розвиток міжнародних економічних теорій.
9. Підходи до класифікації наук із точки зору глобальної економіки.
10. Науково-технічний прогрес та науково-технічні революції у світовій економіці.
11. Функції науки та її значення для державної та міжнародної економічної політики.
12. Теоретичні основи наукового пізнання міжнародних економічних процесів.
13. Об'єкт і предмет наукового дослідження у сфері МЕВ.
14. Методи науково-економічного дослідження: від аналізу до моделювання.
15. Індукція та дедукція як способи формування економічних гіпотез.
16. Роль логіко-математичних методів у дослідженні міжнародної торгівлі.
17. Системний підхід у вивченні глобальної економіки.
18. Прогностичні та імовірнісні методи у міжнародних фінансових дослідженнях.
19. Міждисциплінарний підхід у теоретичних дослідженнях МЕВ.
20. Особливості наукової творчості та компетенції економіста-дослідника у міжнародних економічних відносинах.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Міжнародні економічні відносини як об'єкт сучасного наукового пізнання»

Кейсова ситуація

Світова економіка перебуває в умовах глибоких трансформацій: глобалізація, цифровізація, торговельні війни, пандемії, військові конфлікти та кліматичні зміни суттєво впливають на міжнародні економічні відносини. Для аналізу цих процесів сучасна наука використовує знання з економіки, політології, міжнародного права, соціології, екології та інформаційних

технологій. Міжнародні економічні відносини формуються як міждисциплінарна наукова галузь, що поєднує різні підходи та методи дослідження глобальних економічних процесів.

1. Наука як сфера діяльності в МЕВ

Завдання:

1. Дайте визначення поняття «наука».
2. Поясніть, у чому полягає сутність науки як сфери людської діяльності на прикладі досліджень у МЕВ.
3. Визначте основні функції науки (пізнавальна, прогностична, практична тощо) та проілюструйте кожен з них прикладами з міжнародної економіки (торгівля, інвестиції, валютні відносини).

2. Виникнення і розвиток науки крізь призму МЕВ

Завдання:

1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку науки.
2. Поясніть, як розвиток науки вплинув на становлення міжнародних економічних відносин (поява економічних теорій, теорій міжнародної торгівлі, глобалізаційних концепцій).
3. Наведіть приклади наукових відкриттів або концепцій, що змінили підходи до аналізу світової економіки.

3. Парадигми та наукові революції в економічній науці

Завдання:

1. Поясніть поняття «наукова парадигма».
2. Охарактеризуйте класичний, некласичний і постнекласичний періоди розвитку науки на прикладі економічних теорій.
3. Заповніть таблицю:

Період розвитку науки	Ключові ознаки	Приклади економічних теорій, що вплинули на МЕВ

4. Визначте, які сучасні процеси у світовій економіці можна вважати проявами наукової революції.

4. Тенденції спеціалізації та інтеграції науки

Завдання:

1. Поясніть сутність тенденції спеціалізації науки на прикладі появи окремих напрямів у МЕВ (міжнародні фінанси, міжнародний бізнес, глобальні ланцюги вартості).
2. Проаналізуйте тенденцію інтеграції наук у дослідженні міжнародних економічних процесів.
3. Наведіть приклади міждисциплінарних досліджень у сфері МЕВ (економіка + політика + екологія).

5. Об'єкт і предмет науки в контексті МЕВ

Завдання:

1. Визначте об'єкт науки «Міжнародні економічні відносини».
2. Запропонуйте 3 варіанти предмета дослідження в межах МЕВ.

3. Поясніть різницю між об'єктом і предметом на конкретному прикладі дослідження (наприклад, міжнародна торгівля енергоресурсами).

6. Класифікація наук і місце МЕВ у науковій системі

Завдання:

1. Наведіть класифікацію наук.
2. Визначте місце МЕВ у системі економічних наук.
3. Побудуйте схему взаємозв'язків МЕВ з іншими науками (економічна теорія, міжнародне право, політологія, соціологія).

7. Підсумкове завдання (міні-дискусія / есе)

Завдання (на вибір):

• Написати коротке есе: «Роль науки у формуванні сучасної системи міжнародних економічних відносин»

або

• Підготувати аргументовану позицію для дискусії: «Чи можна вважати МЕВ самостійною наукою?».

ТЕМА 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне заняття № 3-6 (8 год.)

Мета: вивчити базові засади наукового дослідження: особливості етапів наукового дослідження, особливості наукових гіпотез, етапи їх розробки, постановки і формулювання, способи підтвердження наукової гіпотези. Оволодіти знаннями щодо основ планування наукового дослідження, реального робочого плану, орієнтовної структури плану наукової роботи, календарного плану-графіку та його форми, схема обґрунтування теми кваліфікаційної роботи. Вміти робити науково обґрунтовані висновки.

Питання для обговорення

1. Види та етапи наукових досліджень. Загальна схема наукового дослідження.
2. Поняття наукової проблеми та визначення теми дослідження.
3. Вибір теми, формулювання задач наукових досліджень.
4. Робоча гіпотеза, програма та методика досліджень.

Література

Основна: 1, 4, 5, 6, 11, 13

Допоміжна: 24, 25, 27

Практичні завдання

Тести

1. Наукові дослідження можуть бути:

- 1) теоритичними
- 2) експериментальними
- 3) теоретико-експериментальними
- 4) усі відповіді правильні.

2. Фундаментальні дослідження спрямовані на:

- 1) відкриття та вивчення нових явищ та законів

- 2) визначення способів використання законів природи
- 3) пошук шляхів створення нової техніки або технології на основі способів
- 4) фундаментальні знання які розкривають своє тлумачення на основі законів природи.

3.Перший етап наукового дослідження передбачає:

- 1) визначення об'єкта і предматя дослідження
- 2) збір даних дослідження
- 3) визначення теми дослідження
- 4) визначення мети і задач дослідження.

4.Яка з тем наукової проблеми передбачає дослідження окремих концепцій теорії певної науки:

- 1) організаційні
- 2) методологічні
- 3)теоретичні
- 4) лабораторні?

5. Організаційні наукові теми включають:

- 1) організацію досліджень з певної науки і застосування її результатів у практичній діяльності
- 2) організацію досліджень з певної науки які у подальшому перевіряються лабораторними методами
- 3) організацію досліджень з декількох наук які потім формуються в єдину базу наукових досліджень де обираються найактуальніші
- 4) правильні відповіді 1,2.

6. Комплексна проблема -

- 1) це сукупність проблем які зв'язується однією темою
- 2) це сукупність проблем, об'єднаних однією метою
- 3) це сукупність проблем,що мають однакове вирішення
- 4) всі відповіді хибні.

7. За місцем отриманих знань у сукупності вже відомих даних можна виокремити:

- 1) перетворення відомих даних
- 2) доповнення відомих даних
- 3) уточнення,конкретизація відомих даних
- 4) усі відповіді правильні.

8. Забезпечення фінансування у виборі теми визначається:

- 1) актуальністю теми
- 2) розміром витрати на експериментальні методи
- 3) рентабельності розробки для наукового закладу
- 4) правильні відповіді 1,2

Теми для презентацій:

1. Поняття та сутність наукового дослідження у міжнародній економіці.
2. Теоретичні основи наукового пізнання економічних процесів.

3. Наука як система знань та її роль у міжнародних економічних відносинах.

4. Основні етапи розвитку економічної науки.

5. Роль економічних теорій у дослідженні міжнародних економічних процесів.

6. Наукова проблема як фундамент наукового дослідження в МЕВ.

7. Об'єкт і предмет наукового дослідження міжнародної економіки.

8. Функції теоретичного знання у формуванні економічної політики.

9. Теоретичні моделі міжнародної торгівлі та їх застосування.

10. Формалізація та ідеалізація як інструменти теоретичного аналізу.

11. Аксиоматичний метод у дослідженнях міжнародних економічних процесів.

12. Системний метод у науковому аналізі глобальної економіки.

13. Структурно-функціональний підхід у дослідженні міжнародних економічних відносин.

14. Логіко-математичні методи в економічних дослідженнях.

15. Прогностичні та імовірнісні методи у світовій економіці.

16. Діалектика як методологічна основа наукового пізнання економічних явищ.

17. Закони логіки та критичне мислення у дослідженнях МЕВ.

18. Категорії та принципи діалектики у науковому аналізі економічних процесів.

19. Міждисциплінарний підхід у теоретичних дослідженнях МЕВ.

20. Особливості наукової творчості та компетенції економіста-дослідника.

Індивідуальне практичне завдання

Відповідно до обраного напрямку досліджень підготувати презентацію у якій відобразити:

1. Тему наукового дослідження.

2. Актуальність обраної теми наукового дослідження.

3. Теоретична основа наукового дослідження.

4. Мета наукового дослідження.

5. Завдання та програма наукового дослідження.

6. Об'єкт, предмет та гіпотеза наукового дослідження.

7. Методична основа наукового дослідження.

8. Інформаційна база наукового дослідження.

9. Теоретична значимість наукового дослідження.

10. Практична (емпірична) значимість наукового дослідження.

ПРАКТИЧНИЙ KEYС

1. Етапи та види наукових досліджень у сфері МЕВ

Завдання: Ознайомтесь із ситуацією:

Дослідник аналізує вплив торговельних санкцій ЄС на експорт України. Він вивчає наукові публікації, аналізує статистику міжнародної торгівлі, формує гіпотезу, обирає методи аналізу, інтерпретує результати та формулює висновки.

Потрібно:

1. Визначити вид наукового дослідження (теоретичне / прикладне).
2. Розподілити дії дослідника за етапами наукового дослідження.
3. Побудувати загальну схему дослідження у сфері МЕВ.

2. Формулювання наукової проблеми та теми дослідження

Завдання:

Обрати один напрям: міжнародна торгівля; міжнародні фінанси; іноземні інвестиції; діяльність ТНК; економічна інтеграція.

Потрібно:

1. Сформулювати наукову проблему у вибраній сфері.
2. Запропонувати 3 варіанти теми дослідження.
3. Обґрунтувати вибір однієї теми з позицій актуальності для світової економіки.

3. Аналіз коректності теми з МЕВ

Завдання: Проаналізувати теми:

- «Міжнародна торгівля України»
- «Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на структуру експорту українських товарів»

Потрібно:

1. Визначити більш коректну тему.
2. Пояснити, чому інша тема є надто загальною.
3. Удосконалити загальну тему, зробивши її науково конкретною.

4. Формулювання мети і завдань дослідження

Завдання: Для теми «Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн, що розвиваються»

Потрібно:

1. Сформулювати мету дослідження.
2. Визначити 5–6 завдань дослідження.
3. Показати логічний зв'язок між метою та завданнями.

5. Розробка робочої гіпотези в МЕВ

Завдання: Сформулювати робочу гіпотезу для теми «Вплив валютних коливань на зовнішньоторговельний баланс країни»

Потрібно:

1. Запропонувати робочу гіпотезу.
2. Запропонувати методи перевірки гіпотези (економетричний аналіз, статистичні методи тощо).

6. Програма та методика дослідження

Завдання:

Для обраної теми дослідження:

1. Визначити етапи програми дослідження.

2. Підібрати методи:

- аналіз статистики (UNCTAD, World Bank, IMF);
- порівняльний аналіз;
- кореляційно-регресійний аналіз тощо.

3. Обґрунтувати вибір кожного методу.

7. Орієнтовна структура наукової роботи з МЕВ

Завдання: Скласти орієнтовний план наукової роботи за темою з МЕВ, наприклад: «Роль транснаціональних корпорацій у глобальних ланцюгах створення вартості». Структура повинна включати логічно пов'язані розділи.

8. Календарний план-графік дослідження

Завдання: Розробити календарний план-графік виконання дослідження, зазначивши: основні етапи; терміни; очікувані результати кожного етапу.

9. Обґрунтування теми кваліфікаційної роботи з МЕВ

Завдання: Підготувати письмове обґрунтування теми, що включає:

- актуальність теми для міжнародних економічних відносин;
- мету та завдання;
- об'єкт і предмет дослідження;
- практичне значення результатів для економічної політики або бізнесу.

10. Формулювання науково обґрунтованих висновків

Завдання: На основі умовних результатів дослідження сформулювати **3–5 науково обґрунтованих висновків**, що підтверджують або спростовують гіпотезу.

ТЕМА 3. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне заняття № 7-10 (8 год.)

Мета: вивчити загальні засади методології науки як основи наукового дослідження. Оволодіти знаннями щодо наукового підходу та наукового методу, методологічних принципів, поняття та структури методології економічної науки.

Питання для обговорення

1. Сутність методології. Загальна і часткова методологія.
2. Принципи наукової методології.
3. Наукова парадигма. Зміна парадигм.
4. Методологічні підходи наукового дослідження.

Література

Основна: 2, 3, 8, 11, 13, 16

Допоміжна: 21, 22, 23

Практичні завдання

Тести

1. *Форма думки, в якій міститься усвідомлення мети пізнання нового явища - це:*

- 1) наукова ідея
- 2) закон
- 3) поняття

- 4) принцип
- 5) парадигма

2. *Методологія - це:*

- 1) вчення про методи пізнання та перетворення дійсності
- 2) сукупність прийомів, методів та процедур дослідження, що застосовуються в тій чи іншій соціальній галузі знань
- 3) філософське вчення про методи пізнання
- 4) матеріалістична діалектика, теорія пізнання, що досліджує закони розвитку наукового знання в цілому
- 5) це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища

3. *Що означає системний підхід в методології досліджень?*

- 1) вивчення явища, процесу
- 2) послідовність і цілісність виконання дослідження
- 3) комплексне дослідження великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого з узгодженням всіх його елементів і частин за формулою: потреба - суб'єкт - об'єкт - процеси - умови – результат
- 4) це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання
- 5) немає правильної відповіді

4. *Оберіть головні напрями методології досліджень:*

- 1) вивчення та аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених
- 2) визначення концепції дослідження
- 3) узагальнення ідей науковців
- 4) формулювання аналітичних висновків
- 5) проведення досліджень практичної реалізації ідеї

5. *Понятійний апарат певної науки це сукупність:*

- 1) теорій
- 2) гіпотез
- 3) принципів
- 4) понять
- 5) концепцій

6. *Який принцип наукової методології передбачає те, що наукове дослідження, щоб уникнути однобічності вивчення певного явища, має врахувати всі його суттєві зв'язки з іншими об'єктами?*

- 1) діалектичного протиріччя
- 2) єдності якісного і кількісного
- 3) універсального взаємозв'язку
- 4) діалектичного заперечення
- 5) діалектичного відображення

7. *Який принцип наукової методології передбачає одночасну єдність та антагонізм елементів і характеристик предметів або явищ?*

- 1) діалектичного протиріччя
- 2) єдності якісного і кількісного
- 3) універсального взаємозв'язку
- 4) діалектичного заперечення
- 5) діалектичного відображення

8. Який принцип наукової методології передбачає те, що взаємозалежність якості та кількості визначається самою діалектичною природою буття, забезпечуючи розмаїття явищ: нагромадження кількісних змін приводить до виникнення нової якості?

- 1) діалектичного протиріччя
- 2) єдності якісного і кількісного
- 3) універсального взаємозв'язку
- 4) діалектичного заперечення
- 5) діалектичного відображення

9. Який принцип наукової методології полягає в необхідності дотримання спадковості при переході від старого до нового, від попереднього до наступного?

- 1) діалектичного протиріччя
- 2) єдності якісного і кількісного
- 3) універсального взаємозв'язку
- 4) діалектичного заперечення
- 5) діалектичного відображення

10. Який принцип наукової методології передбачає те, що людське пізнання є цілеспрямованим процесом активного відображення об'єктивного світу свідомістю людини у формі суб'єктивних ідеальних образів?

- 1) діалектичного протиріччя
- 2) єдності якісного і кількісного
- 3) універсального взаємозв'язку
- 4) діалектичного заперечення
- 5) діалектичного відображення

11. Який методологічний підхід наукового дослідження спрямований на виявлення подібних і відмінних ознак явищ, їх елементів, а також загальних і відмінних закономірностей їх виникнення, розвитку, функціонування?

- 1) ціннісний (аксіологічний) підхід
- 2) системний підхід
- 3) порівняльний підхід
- 4) синергетичний підхід
- 5) структурний підхід

12. За допомогою якого методологічного підходу наукового дослідження розкриваються об'єктивні закономірності виникнення, розвитку і функціонування економічної системи шляхом її вивчення на тих стадіях існування, на яких концентровано виявляються головні риси їх історичної

еволюції, а це не потребує безпосереднього розгляду перебігу реальної історії, «випадковостей» історичного розвитку?

- 1) ціннісний (аксіологічний) підхід
- 2) поведінковий (біхевіористський) підхід
- 3) логічний підхід
- 4) синергетичний підхід
- 5) інституціональний підхід

Теми для презентацій:

1. Наука як форма пізнання у міжнародних економічних відносинах.
2. Методологія науки та її значення для досліджень МЕВ.
3. Етапи наукового дослідження у міжнародній економіці.
4. Формулювання наукової проблеми в дослідженнях міжнародних економічних процесів.
5. Рівні наукового дослідження: емпіричний, теоретичний та прикладний.
6. Типологія методів науково-економічного дослідження у сфері МЕВ.
7. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція та дедукція.
8. Спеціально-економічні методи: статистичний, порівняльний та економетричний аналіз.
9. Теоретичні методи: формалізація та ідеалізація в дослідженнях МЕВ.
10. Системний підхід у вивченні міжнародних економічних відносин.
11. Структурно-функціональний метод у дослідженні світової економіки.
12. Діалектика та її роль у методології досліджень міжнародної економіки.
13. Закони логіки та критичне мислення у науковому пізнанні МЕВ.
14. Категорії та принципи діалектики у наукових дослідженнях міжнародних економічних процесів.
15. Інтуїція та креативність як інструменти наукового пізнання.
16. Моделювання міжнародних економічних процесів: теорія та практика.
17. Імовірнісні та прогностичні методи у дослідженні глобальних економічних тенденцій.
18. Використання економетричних моделей для аналізу міжнародної торгівлі.
19. Міждисциплінарний підхід у наукових дослідженнях МЕВ.
20. Особливості наукової праці економіста-аналітика у сфері міжнародних економічних відносин.

Індивідуальне завдання

1. Письмово обґрунтувати належність, допустимість, істинність і доцільність застосовуваних методологічних підходів у обраному науковому дослідженні.

2. Підготовка рецензії на наукову статтю

Мета завдання: розвиток вміння до аналізу літературних джерел, застосування засобів наукової аргументації, викладення і оформлення наукової документації.

Рецензія (від лат. *recensio* – розгляд, обслідування) – це вид наукової роботи, науково-критична стаття, що дає всебічну оцінку досліджуваної наукової праці. Якість і точність – це основні вимоги до рецензії. Рецензент, аналізуючи позитивні сторони і недоліки наукової роботи, повинен грамотно й аргументовано висловлювати свою позицію.

Рецензія має відображати:

- 1.актуальність теми;
- 2.повноту розкриття поставлених питань, глибину їх опрацювання, наявність елементів наукового дослідження;
- 3.новизну й оригінальність рішень, їх обґрунтованість;
- 4.використання передового практичного досвіду;
- 5.практичне значення розробок і можливість їх використання;
- 6.ступінь оволодіння методами наукового дослідження та обґрунтованість пропозицій, зроблених автором;
- 7.повноту використання спеціальної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, фактичних даних;
- 8.уміння аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал та робити висновки;
- 9.характеристику окремих елементів новизни та ключових тез роботи, що заслуговують на особливу увагу;
10. зауваження, виявлені недоліки та упушення;
11. загальний висновок.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Методологічні основи дослідження міжнародних економічних відносин»

Кейсова ситуація

Здобувач ВО за ОП «Міжнародні економічні відносини» планує наукове дослідження на тему «Вплив глобальних економічних криз на міжнародні торговельні відносини країн, що розвиваються». Для отримання науково обґрунтованих результатів він має обрати відповідну методологію дослідження, визначити методологічні принципи, наукову парадигму та методологічні підходи, які забезпечать комплексний аналіз міжнародних економічних процесів.

1. Сутність методології науки

Завдання:

- 1.Розкрийте сутність поняття «методологія науки».
- 2.Поясніть різницю між загальною та частковою методологією.
- 3.Наведіть приклади загальної та часткової методології на прикладі досліджень у сфері МЕВ.

2. Принципи наукової методології в дослідженнях МЕВ

Завдання:

- 1.Охарактеризуйте основні принципи наукової методології (об'єктивність, системність, історизм, причинно-наслідковий зв'язок тощо).
- 2.Поясніть, як кожен із принципів реалізується в дослідженнях міжнародних економічних відносин.
- 3.Наведіть приклади порушення методологічних принципів у дослідженнях світової економіки (умовно або на основі відомих кейсів).

3. Наукова парадигма та її зміна в економічній науці

Завдання:

1. Поясніть поняття «наукова парадигма».

2. Охарактеризуйте домінуючі парадигми в економічній науці (класична, неокласична, інституціональна тощо).

3. Проаналізуйте приклади зміни наукових парадигм у дослідженнях МЕВ (глобалізація → деглобалізація, лібералізація → протекціонізм).

4. Методологічні підходи наукового дослідження

Завдання: Для запропонованої теми дослідження: «Вплив економічної інтеграції на конкурентоспроможність національних економік»

1. Визначте доцільні методологічні підходи:

- системний;
- структурно-функціональний;
- інституційний;
- компаративний;
- цивілізаційний (за потреби).

2. Обґрунтуйте вибір кожного підходу.

3. Поясніть, як ці підходи доповнюють один одного в межах одного дослідження.

5. Структура методології економічної науки

Завдання:

1. Охарактеризуйте структуру методології економічної науки.

2. Заповніть схему:

Методологія дослідження МЕВ →

- наукові принципи → ...
- методологічні підходи → ...
- методи дослідження → ...
- інструменти аналізу → ...
- наукові результати → ...

6. Приклад застосування методології (міні-проект)

Завдання: Розробіть методологічну модель дослідження для однієї з тем (на вибір):

- вплив прямих іноземних інвестицій на економічне зростання;
- роль ТНК у формуванні глобальних ланцюгів створення вартості;
- валютні коливання та міжнародна торгівля.

Модель повинна включати: наукову парадигму; методологічні принципи; методологічні підходи; основні методи дослідження.

7. Підсумкове завдання

Завдання (на вибір):

• коротке есе: «Методологія як основа наукового дослідження у сфері МЕВ»

або

• підготовка аргументованої відповіді: «Чи може зміна наукової парадигми змінити економічну політику держави?»

ТЕМА 4. МЕТОДИ НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Практичне заняття № 11-15 (10 год.)

Мета: Оволодіти знаннями щодо застосування загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, методів теоретичного рівня, методів, що використовуються на теоретичному і емпіричному рівнях дослідження, методів емпіричного рівня. З'ясувати базові аспекти застосування в науково-економічних дослідженнях філософсько-світоглядних методів, а також застосування наукових підходів і методів пізнання економічних явищ, що використовуються суміжними науками або групами наук.

Питання для обговорення

1. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.
2. Методи, що використовуються на емпіричному рівні дослідження.
3. Методи, що використовуються на теоретичному і емпіричному рівнях дослідження.
4. Методи теоретичного рівня дослідження.

Література

Основна: 4, 8, 10, 11, 13, 16

Допоміжна: 21, 22, 23

Практичні завдання

Тести

1. Метод дослідження - це:

- 1) засіб дослідження мети, спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку
- 2) засіб пізнання - спосіб відтворення в мисленні досліджуваного об'єкту
- 3) потреба і місце застосування наукових прийомів у процесі дослідження
- 4) спосіб дослідження явищ, який визначає планомірний підхід до їх наукового пізнання та встановлення істини
- 5) немає правильної відповіді

2. До методів теоретичного рівня пізнання належать:

- 1) системний
- 2) математичне моделювання
- 3) аксіоматичний
- 4) вимірювання
- 5) групування і кореляції

3. Назвіть методи емпіричного дослідження:

- 1) спостереження, порівняння
- 2) формалізація, логічні
- 3) вимірювання, експеримент
- 4) математичні, моделювання
- 5) усі відповіді правильні

4. Назвіть методи теоретичного дослідження:

- 1) ідеалізація, формалізація
- 2) індукція
- 3) моделювання
- 4) логічні, історичні

5) аксіоматичні

5. Назвіть методи на емпіричному і теоретичному рівнях дослідження:

1) абстрагування

2) аналіз і синтез

3) вимірювання

4) індукція і дедукція

5) математично-статистичні

6. Які методи застосовуються в процесі експерименту?

1) опитування, тестування

2) ідеалізації

3) експертних оцінок і абстракції

4) логічні та історичні

5) шкалювання

7. Які із запропонованих методів належать до теоретичних?

1) вимірювання

2) експеримент

3) прогнозування

4) дисперсний аналіз

5) системний

8. Які із запропонованих методів належать до емпіричних?

1) вимірювання

2) експеримент

3) прогнозування

4) дисперсний аналіз

5) системний

9. Які із запропонованих методів використовуються на емпіричному і теоретичному рівнях досліджень?

1) вимірювання

2) абстрагування

3) прогнозування

4) індукція і дедукція

5) аналогія

10. Метод пізнання дійсності, який ґрунтується на безпосередньому сприйнятті процесів, явищ, об'єктів за допомогою органів чуття, без втручання дослідника, називається:

1) спостереження

2) вимірювання

3) порівняння

4) експеримент

5) абстрагування

11. Метод пізнання дійсності завдяки науково організованому досліді, ініціюванню процесів, явищ і здійснюється із втручання дослідника, називається:

1) спостереження

2) вимірювання

3) порівняння

- 4) експеримент
- 5) абстрагування

12. Оберіть ознаки експерименту:

- 1) не потребує втручання дослідника
- 2) відбувається за втручання дослідника
- 3) унікальний і неповторний
- 4) повторюється в описаних умовах необмежену кількість раз і дає ідентичні результати
- 5) відбувається в штучних умовах.

Теми рефератів:

1. Типологія методів наукового дослідження.
2. Поняття про рівні наукового дослідження.
3. Індукція та дедукція і їх роль у науковому дослідженні.
4. Інтуїція та її роль у науковому дослідженні.
5. Методи активізації творчого мислення.
6. Моделювання та використання приладів у науковому дослідженні.

Індивідуальне завдання:

1. Скласти структурно-логічну схему підходів і методів, застосованих у Вашому науковому дослідженні, пояснивши в ній взаємозв'язки між цими підходами і методами та визначеними дослідницькими завданнями.

2. Підготувати презентації по запропонованих темах:

1. Наука як форма пізнання та сфера професійної діяльності у міжнародних економічних відносинах.
2. Методологія наукового дослідження та її значення для аналізу міжнародних економічних процесів.
3. Типологія методів наукового дослідження у сфері міжнародної економіки.
4. Рівні наукового пізнання у дослідженнях міжнародних економічних відносин.
5. Формування наукової проблеми та обґрунтування теми дослідження у сфері МЕВ.
6. Наукова гіпотеза та методи її перевірки в дослідженнях міжнародної економіки.
7. Індукція та дедукція як загальнонаукові методи аналізу міжнародних економічних процесів.
8. Роль інтуїції в науковому пізнанні міжнародних економічних відносин.
9. Логіка наукового дослідження та вимоги до аргументації у працях з МЕВ.
10. Закони логіки та їх застосування у дослідженнях міжнародної економіки.
11. Формалізація та ідеалізація як методи теоретичного аналізу міжнародних економічних моделей.
12. Моделювання міжнародних економічних процесів як метод наукового дослідження.
13. Імовірнісні та прогностичні методи в аналізі світових економічних тенденцій.
14. Системний підхід у дослідженні міжнародних економічних відносин.

15. Структурно-функціональний аналіз світової економіки та міжнародних економічних зв'язків.

16. Діалектика як філософсько-методологічна основа дослідження міжнародних економічних процесів.

17. Принципи та закони діалектики у науковому аналізі міжнародної економіки.

18. Категоріальний апарат діалектики в дослідженнях міжнародних економічних відносин.

19. Міждисциплінарний підхід у наукових дослідженнях міжнародної економіки.

20. Особливості наукової праці та професійні компетенції дослідника у сфері МЕВ.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Вибір і застосування методів дослідження в міжнародних економічних відносинах»

Кейсова ситуація

Дослідник аналізує тему «Вплив глобалізації на структуру міжнародної торгівлі країн Східної Європи».

Для отримання обґрунтованих результатів необхідно підібрати адекватні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, визначити рівні їх застосування (емпіричний, теоретичний, змішаний), а також обґрунтувати можливість використання міждисциплінарних підходів.

1. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження

Завдання:

1. Дайте визначення загальнонаукових та спеціальних економічних методів.
2. Розподіліть подані методи на відповідні групи:
 - аналіз і синтез;
 - індукція і дедукція;
 - порівняльний аналіз;
 - економіко-статистичний аналіз;
 - моделювання;
 - балансовий метод;
 - економетричні методи.
3. Поясніть, які з цих методів є найбільш доцільними для досліджень у сфері МЕВ (наведіть приклади можливо практичного використання даних методів у сфері МЕВ).

2. Методи емпіричного рівня дослідження

Завдання:

1. Охарактеризуйте методи, що використовуються на емпіричному рівні економічних досліджень.
2. Наведіть приклади застосування таких методів у МЕВ:
 - статистичне спостереження;
 - збір та аналіз міжнародних статистичних даних;
 - контент-аналіз міжнародних угод;

- аналіз динамічних рядів.

3. Визначте джерела емпіричних даних для досліджень у сфері МЕВ (міжнародні організації, офіційна статистика).

3. *Методи, що застосовуються на теоретичному й емпіричному рівнях*

Завдання:

1. Поясніть сутність методів, що використовуються одночасно на теоретичному та емпіричному рівнях.

2. Проаналізуйте можливості застосування таких методів у МЕВ:

- економічне моделювання;
- сценарний аналіз;
- компаративний аналіз країн;
- індексний метод.

3. Наведіть приклади результатів, які можна отримати за допомогою цих методів.

4. *Методи теоретичного рівня дослідження*

Завдання:

1. Охарактеризуйте методи теоретичного рівня науково-економічних досліджень.

1. Наведіть приклади застосування таких методів у МЕВ:

- абстрагування;
- ідеалізація;
- формалізація;
- логічне узагальнення;
- системний підхід.

2. Поясніть роль теоретичних методів у формуванні економічних концепцій та моделей міжнародної економіки.

5. *Філософсько-світоглядні методи в економічних дослідженнях*

Завдання:

1. Поясніть значення філософсько-світоглядних методів для економічної науки.

2. Проаналізуйте застосування:

- діалектичного методу;
- історичного підходу;
- системно-еволюційного підходу у дослідженнях міжнародних економічних процесів.

6. *Міждисциплінарні методи та підходи в МЕВ*

Завдання:

2. Наведіть приклади методів, запозичених із суміжних наук:

- політології;
- міжнародного права;
- соціології;
- екології.

3. Поясніть, як міждисциплінарний підхід підвищує якість досліджень у сфері МЕВ.

7. Практичне завдання (міні-проект)

Завдання: Для теми: «Вплив валютної нестабільності на зовнішньоторговельну діяльність країни»

1. Запропонуйте комплекс методів дослідження:
 - емпіричного рівня;
 - теоретичного рівня;
 - змішаного рівня.
2. Обґрунтуйте доцільність кожного методу.
3. Очікувані результати застосування методів.

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ КЕЙС

Мета роботи: Сформувати вміння обирати, обґрунтовувати та застосовувати методи науково-економічного дослідження для аналізу актуальних проблем міжнародних економічних відносин.

Завдання

Уявіть, що ви — **аналітик міжнародного економічного дослідницького центру**, який готує науково-аналітичну записку з актуальної проблеми міжнародної економіки.

Оберіть ОДНУ з наведених проблем (або запропонуйте власну за умови обґрунтування актуальності та доцільності):

- вплив економічних санкцій на міжнародну торгівлю;
- трансформація глобальних ланцюгів постачання;
- валютна нестабільність та міжнародні фінансові ринки;
- міжнародна трудова міграція;
- роль транснаціональних корпорацій у світовій економіці;
- інтеграція України у світову економіку.

Структура практичної роботи

1. Формулювання наукової проблеми

- коротко опишіть дослідницьку проблему (5–7 речень);
- визначте **об'єкт** і **предмет** дослідження.

2. Обґрунтування методів дослідження

Оберіть **не менше п'яти методів** з різних груп та поясніть, **чому саме вони є доцільними** для обраної проблеми:

- загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція);
- спеціально-економічні (статистичний, порівняльний, економічне моделювання);
- теоретичні (формалізація, ідеалізація);
- системний або структурно-функціональний;
- імовірнісні / прогностичні методи.

⚠ *Недостатньо просто перелічити методи — необхідно показати їх практичну роль у дослідженні.*

3. «Карта наукового дослідження»

Подайте у вигляді таблиці, схеми або майндмену логіку дослідження:

Етап дослідження → Метод → Очікуваний результат

Майндмен (mind map), також відомий як «карта понять», «спрей-діаграма» або «дерево пам'яті», це інструмент для візуального мислення, винайдений британським психологом Тоні Бьюзеном у 1970-х роках.

4. Критичний аналіз

Дайте письмову відповідь (1–2 абзаци):

- який метод є **ключовим** у вашому дослідженні і чому;
- які **обмеження або ризики** має використання обраних методів.

Творчий бонус (за бажанням)

Оберіть **ОДИН** варіант:

- інфографіка або мем на тему «Методи наукового дослідження очима студента МЕВ»;

- короткий аналіз: *як цю проблему досліджують міжнародні організації (МВФ, Світовий банк, СОТ);*

- порівняння підходів: *економічний та політичний аналіз проблеми.*

Вимоги до оформлення

- обсяг: **2–3 сторінки** тексту або **презентація 6–8 слайдів**;

- шрифт: Times New Roman, 14;

- міжрядковий інтервал: 1,5;

- посилання на джерела.

Критерії оцінювання

- обґрунтованість добору методів — **40%**;

- логічність і послідовність дослідження — **30%**;

- критичне мислення — **20%**;

- креативність і візуальна подача — **10%**.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 5. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне заняття № 16-20 (10 год.)

Мета: оволодіти знаннями щодо видів та джерел наукової інформації, їх класифікацію, роль і функції наукової інформації. Навчитись використовувати джерела наукової інформації. З'ясувати базові аспекти специфіки джерел економічних досліджень. Навчитись використовувати нормативно-правові документи, економіко-статистичну інформацію, відшукувати та відбирати джерельну базу дослідження, здійснювати бібліографічний пошук у каталогах і картотеках, працювати з періодичними виданнями, складати власну картотеку наукових джерел, працювати з друкованими джерелами. Виачити основні правила посилання і цитування, оформлення списку використаних джерел і літератури.

Питання для обговорення

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.

2. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі.

3. Техніка роботи зі спеціальною літературою.

Література

Основна: 1, 3, 8, 9, 10, 13

Допоміжна: 17, 24, 26

Практичні завдання

Тести

1. Порівняно короткий уривок із літературного, наукового чи будь якого опублікованого твору, який використовує інша особа у своєму творі з обов'язковим посиланням на автора і джерело з метою підтвердити, уточнити чи розширити власну думку:

- 1) плагіат
- 2) плагіат академічний
- 3) твір
- 4) цитата
- 5) посилання

2. *Оберіть загальні вимоги до цитування:*

- 1) текст цитати наводиться довільно
- 2) текст цитати починається і закінчується лапками
- 3) пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається і позначається трьома крапками
- 4) пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні не допускається
- 5) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело

3. *Оберіть значення посилання на джерела:*

- 1) допомагають відшукати документи
- 2) перевірити достовірність відомостей про цитований документа
- 3) допомагають з'ясувати зміст документу
- 4) допомагають встановити пріоритет автора
- 5) допомагають виявити рівень обізнаності автора

4. *Оберіть характеристики посилання на використані джерела:*

- 1) вказівка на джерело інформації
- 2) обов'язкові при наведенні цитати
- 3) не обов'язкові при наведенні цитати
- 4) неодмінна риса наукових досліджень
- 5) не обов'язкові у наукових дослідженнях

5. *Вказівка на джерело інформації (книгу, статтю, документ тощо) має назву:*

- 1) список використаних джерел
- 2) список літератури
- 3) посилання на використані джерела
- 4) зноска

5) цитування джерела

6. *Посилання в тексті роботи за вимогами Українського стандарту слід оформляти у вигляді:*

- 1) номеру джерела в квадратних дужках
- 2) номеру джерела в круглих дужках
- 3) прізвища автора та року видання в квадратних дужках
- 4) прізвища автора та року видання в круглих дужках
- 5) прізвища автора та року видання без дужок

7. *Польська міжнародна наукометрична база даних, що включає індексування, ранжирування, реферування журналів і статей, створена в 1999 році, складає власний імпаکت-фактор, це:*

- 1) Scopus
- 2) Web of Science
- 3) SCImago Journal & Country Rank
- 4) Index Copernicus
- 5) Google Академія

8. *Вільнодоступна пошукова система, яка забезпечує повнотекстовий пошук наукових публікацій всіх форматів і дисциплін, включає статті, що опубліковані в журналах, зберігаються в репозиторіях або знаходяться на сайтах наукових колективів чи окремих вчених, це:*

- 1) Scopus
- 2) Web of Science
- 3) SCImago Journal & Country Rank
- 4) Index Copernicus
- 5) Google Академія

9. *Оберіть характеристики бази даних Scopus:*

- 1) забезпечує облік публікацій науковців і наукового закладу
- 2) забезпечує статистику цитованості публікацій науковців
- 3) забезпечує статистику цитованості наукових закладів
- 4) надає гіперпосилання на повні тексти матеріалів
- 5) надає повні тексти матеріалів

10. *Наукова праця, яка містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або декільком авторам називається:*

- 1) стаття
- 2) монографія
- 3) публікація
- 4) тези
- 5) доповідь

11. *Оберіть характеристики бази даних Web of Science:*

1) здебільшого цитує англомовні видання

2) цитує різноманітні видання

3) цитує видання з імпаکت-фактором (коефіцієнт співвідношення цитування наукових журналів, використовується як оцінка важливості журналу в певній галузі)

- 4) відображає природні, гуманітарні і суспільні науки
- 5) надає повні тексти матеріалів

12. *Матеріали попереднього характеру, що містять короткий, точно і послідовно сформульований виклад основних аспектів наукової доповіді, фіксують науковий пріоритет автора, опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму), називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) виступ
- 5) доповідь

Теми рефератів:

1. Діалектика як філософська методологія економічних досліджень у сфері міжнародних відносин.

2. Принципи діалектики та їх роль у вивченні глобальних економічних процесів.

3. Закони діалектики та їх застосування у аналізі транснаціональних корпорацій.

4. Категорії діалектики та їх роль у моделюванні міжнародних фінансових систем.

5. Закони логіки та їх використання у науково-економічних дослідженнях МEB.

6. Діалектичний підхід до аналізу кризових явищ у світовій економіці.

7. Принципи причинності та взаємозв'язку в міжнародних економічних процесах.

8. Роль логічного аналізу у прогнозуванні розвитку зовнішньоекономічних відносин України.

9. Використання категорії суперечності для оцінки глобальних інвестиційних ризиків.

10. Діалектика розвитку світових ринків праці та її відображення у наукових моделях.

11. Логіко-структурний підхід до вивчення економічної інтеграції у Європейському Союзі.

12. Диференціація та інтеграція як діалектичні категорії у міжнародній торгівлі.

13. Діалектичний аналіз стратегій міжнародних компаній та їх адаптація в Україні.

14. Використання логіки та діалектики при формуванні наукових гіпотез у МEB.

15. Поєднання філософських і логічних методів для обґрунтування політик глобальної економічної безпеки.

Індивідуальне завдання:

Скласти список нормативних і літературних джерел за темою обраного наукового дослідження, чітко дотримуючись правил їх бібліографічного опису.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Формування інформаційної бази наукового дослідження з міжнародних економічних відносин»

Кейсова ситуація

Студент ОП «Міжнародні економічні відносини» готує наукове дослідження на тему **«Вплив угод про вільну торгівлю на зовнішньоекономічну діяльність України»**.

Для обґрунтування результатів дослідження необхідно сформувати якісну інформаційну базу, використовуючи нормативно-правові документи, міжнародну статистику, наукові публікації та аналітичні звіти міжнародних організацій.

1. Наукова інформація та її роль у дослідженнях МЕВ

Завдання:

1. Дайте визначення поняття «наукова інформація».
2. Поясніть роль наукової інформації у проведенні досліджень у сфері МЕВ.
3. Визначте основні функції наукової інформації (інформаційна, аналітична, прогностична, прикладна) з прикладами з міжнародної економіки.

2. Класифікація джерел інформації в економічних дослідженнях

Завдання:

1. Класифікуйте джерела наукової інформації за такими ознаками:
 - за походженням (первинні / вторинні);
 - за формою подання (друковані / електронні);
 - за змістом (нормативно-правові, статистичні, наукові, аналітичні).
2. Наведіть приклади кожної групи джерел у сфері МЕВ.

3. Нормативно-правові документи як джерело інформації

Завдання:

1. Визначте роль нормативно-правових документів у дослідженнях міжнародних економічних відносин.
2. Наведіть приклади таких документів:
 - міжнародні угоди;
 - договори про вільну торгівлю;
 - документи СОТ, ЄС, міжнародних організацій.
3. Поясніть, як використовуються нормативно-правові документи в науковій роботі.

4. Економіко-статистична інформація в МЕВ

Завдання:

1. Охарактеризуйте значення економіко-статистичної інформації для аналізу міжнародних економічних процесів.
Визначте основні джерела статистичних даних: Світовий банк; МВФ; UNCTAD; СОТ; національні статистичні служби.
2. Наведіть приклади показників, що використовуються в дослідженнях МЕВ (експорт, імпорт, ПІІ, платіжний баланс).

5. Пошук і відбір наукової літератури

Завдання:

1. Опишіть етапи пошуку наукової літератури за темою дослідження.
2. Визначте ключові слова для пошуку за обраною темою.
3. Запропонуйте критерії відбору наукових джерел (актуальність, науковість, достовірність).

6. Техніка роботи зі спеціальною літературою

Завдання:

1. Поясніть, як здійснюється робота з монографіями, статтями, аналітичними звітами.

Опишіть способи фіксації інформації: конспектування; анотування; тезування; створення картотеки джерел.

2. Складіть приклад **картки наукового джерела** з МЕВ (автор, назва, рік, ключові ідеї).

7. Правила посилання, цитування та оформлення джерел

Завдання:

1. Поясніть значення академічної доброчесності.
2. Наведіть основні правила цитування наукових джерел.
 - Оформіть приклад бібліографічного опису: наукової статті; монографії; електронного ресурсу (відповідно до чинних стандартів).

8. Практичне завдання (міні-проект)

Завдання: Для теми дослідження «Вплив регіональної економічної інтеграції на розвиток міжнародної торгівлі»

1. Сформуйте **орієнтовний список з 10–12 джерел**, що включає:
 - нормативно-правові документи;
 - статистичні джерела;
 - наукові публікації;
 - аналітичні звіти.
2. Обґрунтуйте вибір кожної групи джерел.

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ КЕЙС

Дослідницький кейс: «Вплив глобальних фінансових та економічних новин на український аграрний експорт»

Мета кейсу: вивчити, як інформаційне забезпечення (джерела даних, аналітика, новини, статистика) впливає на прийняття рішень у сфері міжнародної торгівлі України, зокрема на ринок зерна, соняшникової олії та інших агропродовольчих товарів.

Завдання кейсу

1. Визначення інформаційних джерел

- Скласти перелік **міжнародних інформаційних ресурсів**: World Bank, FAO, OECD, Eurostat, Bloomberg, Financial Times, UN Comtrade.

- Визначити **надійні українські джерела даних**: Державна служба статистики України, Міністерство економіки, Аграрний комітет України, Українська біржа.

- Оцінити **доступність, актуальність та об'єктивність джерел** для наукових досліджень.

2. Аналіз та відбір інформації

- Вибрати дані за останні 3–5 років щодо обсягів експорту, цін, основних торгових партнерів.

- Проаналізувати вплив світових економічних подій на український експорт: коливання валют, зміни тарифів, глобальні кризи, війни, пандемії.

- Виявити інформаційні розбіжності між міжнародними та локальними джерелами та оцінити їх вплив на точність прогнозів.

3. Інформаційна інтеграція та моделювання

- Створити інформаційну базу даних для аналізу: таблиці з обсягами експорту, цінами, напрямками поставок та глобальними економічними факторами.

- Використати статистичні або графічні методи (Excel, Power BI, Tableau) для візуалізації залежності обсягів експорту від глобальних економічних тенденцій.

- Зробити порівняльний аналіз впливу різних типів інформації (новини, статистика, аналітика) на прийняття управлінських рішень.

4. Прогнозування та сценарне планування

- Побудувати **сценарії розвитку українського аграрного експорту** залежно від змін у світовій економіці:

Оптимістичний сценарій: стабілізація ринків, зростання попиту.

Помірний сценарій: коливання цін та обсягів експорту.

Песимістичний сценарій: глобальні кризи, падіння попиту.

- Оцінити роль інформаційного забезпечення у виборі стратегії для компаній-експортерів.

5. Розробка висновків та рекомендацій

- Визначити **ключові джерела інформації** для ефективного управління зовнішньоекономічними ризиками.

- Надати рекомендації для українських компаній та державних органів щодо використання інформаційних ресурсів для підвищення конкурентоспроможності на світових ринках.

- Вказати практичні шляхи інтеграції даних у науково-економічні дослідження МEB.

Методи дослідження

- Контент-аналіз фінансових і економічних новин.

- Порівняльний аналіз міжнародних та локальних джерел.

- Статистичний аналіз і візуалізація даних.

- Моделювання сценаріїв розвитку експорту.

- Інтерпретація даних у контексті глобальної економіки та міжнародних відносин.

ТЕМА 6. СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: ОРГАНІЗАЦІЯ, ВИКОНАННЯ І КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Практичне заняття № 21-25 (10 год.)

Мета: з'ясувати роль науково-дослідної роботи у процесі підготовки фахівця з міжнародних економічних відносин. Вивчити форми науково-дослідної роботи студентів та її організації. Навчитись виконувати реферати, наукові доповіді та статті, курсові роботи/проекти, кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти, оформлювати наукові доповіді на наукову конференцію. Оволодіти знаннями щодо правил виступу з доповіддю на науковій конференції, а також ознайомитись з культурою академічної доброчесності..

Питання для обговорення

1. Роль науково-дослідної роботи у процесі підготовки фахівця з міжнародних економічних відносин.
2. Форми науково-дослідної роботи студентів та її організація.
3. Курсові роботи/проекти студентів, які навчаються за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.
4. Кваліфікаційні роботи здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти.
5. Вимоги до оформлення студентських наукових робіт.
6. Культура академічної доброчесності.

Література

Основна: 1, 4, 5, 7, 9, 10, 13, 15, 16

Допоміжна: 17, 18, 19, 20

Практичні завдання

Тести

1. Види плагіату:

- 1) копіювання інформації іншого автора та видання роботи за свою без оформлення цитування
- 2) копіювання інформації іншого автора та оформлення цитування
- 3) дослівне копіювання чужої роботи у свою без належного оформлення цитування
- 4) дослівне копіювання чужої роботи у свою з належним оформленням цитування
- 5) відсутність публічного захисту письмових робіт

2. Заходи із запобігання академічному плагіату:

- 1) оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами
- 2) приховування наукових результатів, отриманих іншими особами
- 3) проведення публічного захисту письмових робіт
- 4) відсутність публічного захисту письмових робіт
- 5) публікація кращих робіт та обговорення на наукових конференціях

3. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- 1) цитування
- 2) академічний плагіат
- 3) фабрикація

4) трансформація

5) обман

4. *Відтворення без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів, називається:*

1) фабрикація

2) плагіат

3) академічний плагіат

4) обман

5) самоплагіат

5. *Цитування в наукових текстах можливо:*

1) із зазначенням автора і назви джерела

2) з опублікованих джерел

3) з неопублікованих джерел

4) лише з дозволу автора

5) без посилання на автора

6. *Вимоги до складання списку літератури:*

1) в порядку цитування у роботі

2) на мові оригіналу

3) на державній мові

4) за алфавітом

5) за прізвищем першого автора

7. *Оберіть характеристики огляду літературних джерел:*

1) обов'язковий елемент наукової роботи

2) не обов'язковий у науковій роботі

3) з'ясовує стан розробки проблеми

4) встановлює пріоритет автора

5) підтверджує аргументи автора

8. *Оберіть загальні вимоги до цитування:*

1) текст цитати наводиться довільно

2) текст цитати починається і закінчується лапками

3) пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається і позначається трьома крапками

4) пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні не допускається

5) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело

9. *Загальними вимогами до цитування є:*

1) непряме цитування не допускається

2) непряме цитування допускається

3) цитування не повинне бути надмірним

4) цитування не повинне бути недостатнім

5) непряме цитування не супроводжується посиланням на джерело

10. *Оберіть характеристики посилання на використані джерела:*

1) вказівка на джерело інформації

2) обов'язкові при наведенні цитати

3) не обов'язкові при наведенні цитати

4) неодмінна риса наукових досліджень

5) не обов'язкові у наукових дослідженнях

11. Особливості посилання на ілюстрації (рисунок, таблиця, формули):

- 1) розміщуються перед ілюстрацією
- 2) розміщуються після ілюстрації
- 3) при посиланні на таблицю слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено «табл.»
- 4) при посиланні на таблицю слово «таблиця» в тексті пишуть повністю
- 5) посилання на ілюстрацію може бути в середині розділу, а таблиця в кінці розділу

12. Реалізована в комплексі науково-дослідна діяльність студентів забезпечує розв'язання таких завдань:

- 1) формування загального світогляду студентів
- 2) формування наукового світогляду студентів
- 3) прискорене оволодіння спеціальністю
- 4) розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей у розв'язанні практичних завдань

5) розвиток мовленнєвого апарату

Теми для рефератів/презентацій:

1. Методи збору та аналізу інформації для досліджень у МЕВ.
2. Інформаційне забезпечення наукового дослідження: міжнародні джерела та бази даних.
3. Роль академічної доброчесності у підготовці наукових робіт з міжнародних економічних відносин.
4. Використання статистичних і аналітичних методів у студентських дослідженнях МЕВ.
5. Етичні стандарти у наукових публікаціях та цитуванні міжнародних економічних джерел.
6. Організація колективних досліджень у групових проєктах з МЕВ.
7. Формування критичного мислення та перевірка достовірності інформації у наукових роботах.
8. Використання кейс-методів у дослідженнях міжнародних ринків та фінансів.
9. Проблеми плагіату та шляхи його уникнення у студентських дослідженнях МЕВ.
10. Практичні навички написання наукового звіту та презентації результатів у сфері МЕВ.
11. Роль рецензування та зворотного зв'язку у розвитку студентських наукових проєктів.
12. Впровадження принципів академічної доброчесності у міжнародні проєкти та стажування.
13. Використання сучасних цифрових інструментів для забезпечення прозорості та надійності досліджень у МЕВ.
14. Принципи чесного цитування та уникнення плагіату у студентських роботах.
15. Академічна доброчесність як основа довіри до наукових результатів.

16. Вплив цифрових технологій на забезпечення доброчесності у дослідженнях.
17. Методи перевірки джерел інформації та достовірності даних.
18. Етика колективних наукових досліджень та співавторство.
19. Стратегії протидії фальсифікаціям та маніпуляціям даними у дослідженнях.
20. Принципи відкритої науки та прозорості у студентських проєктах.
21. Вплив академічної доброчесності на міжнародну співпрацю та обмін даними.
22. Нормативна база академічної доброчесності у вищій освіті України та ЄС.
23. Формування етичної культури студентів у процесі наукових досліджень.
24. Роль наукових керівників у підтримці академічної доброчесності.
25. Практичні приклади порушень академічної доброчесності у наукових роботах і їх наслідки.
26. Міжнародні стандарти академічної доброчесності та їх застосування в Україні.
27. Інструменти самоконтролю для дотримання академічної доброчесності.
28. Проблеми та виклики цифрової доброчесності в умовах онлайн-навчання.

Індивідуальне завдання:

Підготуйте тези доповіді на студентську науково-практичну конференцію.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Організація студентського наукового дослідження у сфері міжнародних економічних відносин»

Кейсова ситуація

Студент спеціальності «Міжнародні економічні відносини» планує взяти участь у студентській науковій конференції та в подальшому використати результати дослідження для написання курсової, а згодом — кваліфікаційної роботи. Йому необхідно обрати тему, визначити форму наукової роботи, дотриматись вимог до оформлення та забезпечити дотримання принципів академічної доброчесності.

1. Роль науково-дослідної роботи у підготовці фахівця з МЕВ

Завдання:

1. Поясніть роль науково-дослідної роботи у формуванні професійних компетентностей фахівця з міжнародних економічних відносин.
2. Наведіть приклади компетентностей, які формуються під час виконання наукових робіт (аналітичні, дослідницькі, комунікаційні).
3. Обґрунтуйте значення студентської науки для подальшої професійної кар'єри в МЕВ.

2. Форми науково-дослідної роботи студентів та їх організація

Завдання:

○ Охарактеризуйте основні форми науково-дослідної роботи студентів: реферати; наукові доповіді; наукові статті; курсові роботи / проєкти; кваліфікаційні роботи.

2. Поясніть особливості організації науково-дослідної роботи студентів у ЗВО (керівництво, консультації, контроль).

3. Курсові роботи / проекти з МЕВ

Завдання:

1. Визначте мету курсового проекту з міжнародних економічних відносин.
2. Запропонуйте **3 теми курсових проектів** для студентів ОП МЕВ.
3. Складіть орієнтовну структуру курсової роботи з МЕВ.

4. Кваліфікаційні роботи бакалаврського та магістерського рівнів

Завдання:

- Порівняйте кваліфікаційні роботи бакалавра і магістра за: рівнем складності; глибиною аналізу; вимогами до наукової новизни.
- Наведіть приклади тем кваліфікаційних робіт з МЕВ для: бакалаврського рівня; магістерського рівня.

5. Вимоги до оформлення студентських наукових робіт

Завдання:

1. Перелічіть основні вимоги до оформлення студентських наукових робіт.
 - Охарактеризуйте вимоги до: структури роботи; таблиць, рисунків; посилань і списку використаних джерел.
2. Визначте типові помилки студентів під час оформлення наукових робіт.

6. Наукова доповідь і виступ на конференції

Завдання:

1. Поясніть структуру наукової доповіді.
2. Підготуйте короткий план доповіді (5–7 хв) з теми з МЕВ.
3. Сформулюйте правила ефективного виступу на науковій конференції.

7. Культура академічної доброчесності

Завдання:

1. Поясніть поняття «академічна доброчесність».
Наведіть приклади порушень академічної доброчесності: плагіат; самоплагіат; фабрикація даних; списування.
2. Запропонуйте заходи забезпечення академічної доброчесності у студентських наукових роботах з МЕВ.

8. Підсумкове практичне завдання (міні-проект)

Завдання: Обрати одну з форм наукової роботи (курсова / доповідь / стаття) з теми МЕВ і:

1. Сформулювати тему та мету дослідження.
2. Визначити об'єкт і предмет.
3. Запропонувати короткий план роботи.
4. Вказати заходи забезпечення академічної доброчесності.

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ КЕЙС: «Дослідницька траєкторія студента МЕВ»

Завдання 1: Студент 2 курсу ОП «Міжнародні економічні відносини» планує свою наукову діяльність від курсової роботи до магістерської.

Потрібно:

1. Запропонувати **послідовну наукову траєкторію:**

- курсова робота;
- участь у студентській конференції;
- бакалаврська кваліфікаційна робота;
- магістерська кваліфікаційна робота.

2. Показати, як **одна наукова проблема** може поглиблюватися на кожному етапі.

3. Обґрунтувати логіку розвитку теми з позиції МЕВ.

Завдання 2. «Експертиза студентської наукової роботи»

Ситуація: Подано фрагмент курсової роботи з МЕВ.

Тема: ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

1.2. Вплив діджиталізації на структуру, механізми та інститути міжнародного фондового ринку

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, які дедалі активніше інтегруються в усі сфери фінансової діяльності. Однією з найдинамічніших і найчутливіших до інновацій є сфера фондового ринку, що відіграє ключову роль у перерозподілі капіталу, забезпеченні ліквідності та формуванні інвестиційних потоків.

Діджиталізація, як системний процес упровадження цифрових технологій у всі етапи функціонування фінансової системи, трансформує структуру, механізми та інститути міжнародного фондового ринку, формуючи якісно нову архітектуру глобальної фінансової взаємодії [8, с. 261].

Діджиталізація зумовила суттєву перебудову структурних елементів фондового ринку. Якщо раніше ринок базувався на централізованих торговельних майданчиках, фізичній присутності брокерів і біржових посередників, то сьогодні більшість операцій відбувається у цифровому середовищі — за допомогою електронних торговельних систем, дистанційних брокерських платформ і мобільних застосунків. Цей перехід спричинив появу нових форм біржової інфраструктури, що ґрунтуються на використанні високопродуктивних серверних потужностей, хмарних технологій та систем штучного інтелекту.

Серед провідних тенденцій — автоматизація торгівлі та поступова відмова від паперових цінних паперів. Токенізація активів, використання технології блокчейн для обліку прав власності та здійснення розрахунків забезпечили безпаперовий обіг, прозорість і незмінність інформації про операції. Це сприяє зменшенню транзакційних витрат і прискоренню обігу капіталу. Таким чином, фондовий ринок стає дедалі більш інтегрованим, мобільним і глобалізованим, а цифрова інфраструктура — його системоутворюючим ядром [9; 10].

Цифрова трансформація істотно змінила механізми функціонування фондового ринку. Впровадження алгоритмічної та високочастотної торгівлі (HFT) дало змогу підвищити швидкість виконання операцій і мінімізувати людський фактор у процесах прийняття рішень. Використання аналітики великих даних (Big Data), прогностичних моделей машинного навчання та нейронних мереж дозволяє інвесторам аналізувати поведінку ринку в реальному часі, оцінювати ризики та моделювати стратегії з високою точністю. Це підвищує ефективність торгівлі, але водночас створює нові виклики — залежність від технологічних систем, потенційні збої програмного забезпечення та ризики маніпулювання ринковими алгоритмами.

Особливу роль у новій цифровій екосистемі відіграють децентралізовані фінансові системи (DeFi), які забезпечують безпосередню взаємодію між учасниками ринку без посередників. На основі блокчейн-технологій формуються альтернативні механізми залучення капіталу, такі як первинні пропозиції токенів (ICO), сек'юритизація активів через токенізацію та розрахунки за допомогою смарт-контрактів. Ці інноваційні інструменти підвищують доступність фінансових послуг і знижують бар'єри для входу нових учасників, але водночас ускладнюють систему регулювання та контролю за ризиками.

Під впливом діджиталізації відбувається суттєве оновлення інституційного середовища фондового ринку. Традиційні фінансові інститути — біржі, банки, депозитарії, брокерські компанії — активно інтегрують цифрові рішення, перетворюючись на технологічно орієнтовані фінансові платформи. Водночас з'являються нові типи суб'єктів: фінтех-компанії, цифрові брокери, стартапи зі штучного інтелекту, криптобіржі, інвестиційні платформи краудфандингу та краудінвестингу. Ці учасники формують нову екосистему фондового ринку, де основною цінністю стають не лише фінансові ресурси, а й інформаційні потоки та алгоритмічні рішення.

Діджиталізація також сприяє посиленню ролі міжнародних регуляторних інститутів, оскільки глобальний характер електронної торгівлі потребує уніфікації правил та стандартів. Такі організації, як Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO), Банк міжнародних розрахунків (BIS), Європейське агентство з цінних паперів і ринків (ESMA), здійснюють моніторинг процесів цифровізації та розробляють рекомендації щодо регулювання фінтех-інновацій. Зокрема, вони наголошують на необхідності впровадження єдиних стандартів кібербезпеки, протидії відмиванню коштів у цифровому середовищі та забезпечення прозорості операцій із токенизованими активами.

Інституційні цифрові трансформації фондового ринку — це системні зміни у структурі, функціях і взаємодії основних фінансових інститутів під впливом сучасних цифрових технологій [11]. Йдеться не лише про технічну модернізацію процесів, а про глибоке переосмислення ролі інституційних учасників, формування нової архітектури ринкової інфраструктури, зміни механізмів регулювання, контролю, довіри та забезпечення прозорості. У цьому контексті цифровізація виступає не як окремий етап розвитку, а як інституційний зсув, що створює нову парадигму функціонування фондового ринку у цифровій економіці.

Традиційна інституційна структура фондового ринку включала біржі, депозитарії, клірингові центри, інвестиційні компанії, брокерів, регуляторні органи та саморегулювні організації. Проте з появою цифрових технологій — таких як блокчейн, штучний інтелект, хмарні обчислення, великі дані (Big Data), смарт-контракти та фінтех-платформи — відбувається трансформація самої логіки взаємодії між цими інститутами.

Цифрові технології виступають не лише інструментом оптимізації, а новим інституційним середовищем, у якому традиційні функції (реєстрація угод, зберігання прав власності, кліринг, розрахунки, регулювання) починають виконуватися автоматично, алгоритмічно та децентралізовано. Таким чином, відбувається зміщення інституційного центру від державних і корпоративних структур до технологічних платформ і мережевих спільнот.

В таблиці 1.1 наведено напрями трансформації основних інститутів фондового ринку під впливом діджиталізації.

Таблиця 1.1. – Цифрова трансформація основних інститутів фондового ринку

Інститути фондового ринку	Напрями цифрової трансформації
Біржі та торговельні платформи	Класичні фондові біржі (NYSE, LSE, TSE) пройшли шлях від фізичних торгових майданчиків до повністю електронних систем торгівлі, де угоди укладаються алгоритмами у режимі реального часу. Нині вони перетворюються на технологічні хаби, які забезпечують не лише торгівлю, а й зберігання даних, аналітику, кібербезпеку та інтеграцію з цифровими активами. З'явилися також децентралізовані біржі (DEX), які функціонують без централізованого управління, використовуючи блокчейн для автоматичного виконання угод. Це демонструє поступовий перехід від централізованої моделі біржі до мережевої, розподіленої інституційної структури.
Клірингові та розрахункові установи	Цифрові технології змінюють роль клірингових центрів: блокчейн-технології забезпечують миттєве підтвердження угод (real-time settlement) без потреби у проміжних посередниках. Традиційна роль

	клірингових інститутів, як гаранта виконання угод, поступово відходить на другий план. У майбутньому вони можуть трансформуватися у наглядово-технологічні оператори, що контролюють коректність смарт-контрактів і управління цифровими гаманцями.
Депозитарії та реєстратори	У системі традиційного фондового ринку саме депозитарії відповідають за облік прав власності на цінні папери. Цифровізація запроваджує нову модель — токенизовані активи, у яких права власності фіксуються у розподіленому реєстрі. У цій парадигмі депозитарій стає не сховищем, а інформаційним валідатором, що забезпечує достовірність цифрових записів у мережі. Наприклад, Європейська комісія (2023) ініціювала програму DLT Pilot Regime, яка дозволяє використовувати блокчейн як офіційний інструмент обліку цінних паперів — це яскравий приклад інституційної інтеграції цифрових технологій у регульоване середовище.
Регулятори та наглядові органи	Інституційна цифровізація також змінює роль регулятора. Якщо раніше регулювання базувалося на ретроспективному контролі, то нині, завдяки RegTech і SupTech, здійснюється проактивний моніторинг у реальному часі. Використання аналітики великих даних і машинного навчання дозволяє виявляти маніпуляції, оцінювати ризики та забезпечувати дотримання правил автоматично. Таким чином, регулятор трансформується із контролюючого органу у цифрового координатора, який підтримує баланс між інноваціями та безпекою.
Інвестиційні компанії та інституційні інвестори	Інвестиційні компанії переходять до цифрових бізнес-моделей. Алгоритмічні радники (robo-advisors) на основі штучного інтелекту надають індивідуальні рекомендації, керують портфелями, здійснюють оцінку ризиків. Це зменшує транзакційні витрати, підвищує доступність інвестиційних послуг для роздрібних клієнтів і водночас створює нову конкуренцію між банками та фінтех-компаніями.

Джерело: складено за [12; 13].

Інституційна цифровізація змінює структуру ринку, створюючи нову взаємозалежність між учасниками:

- виникають гібридні форми інституцій — технологічно-регуляторні платформи, що одночасно забезпечують торгівлю, кліринг і контроль за дотриманням норм;
- зменшується роль класичних посередників, натомість зростає вплив інфраструктурних операторів даних;
- зміцнюється принцип прозорості: усі операції можуть бути відстежені у розподілених реєстрах.

Проте це створює й нові виклики — зокрема, щодо захисту персональних даних, кібербезпеки, відповідальності за автоматичні рішення алгоритмів (рис. 1.3).

Таким чином, інституційні цифрові трансформації фондового ринку свідчать про перехід до нової фінансової екосистеми, у якій технологічні рішення стають ядром інституційного устрою. Цей процес передбачає злиття ролей між біржами, кліринговими центрами, депозитаріями та регуляторами, формуючи інтегровану цифрову інфраструктуру з високим рівнем автоматизації та довіри.

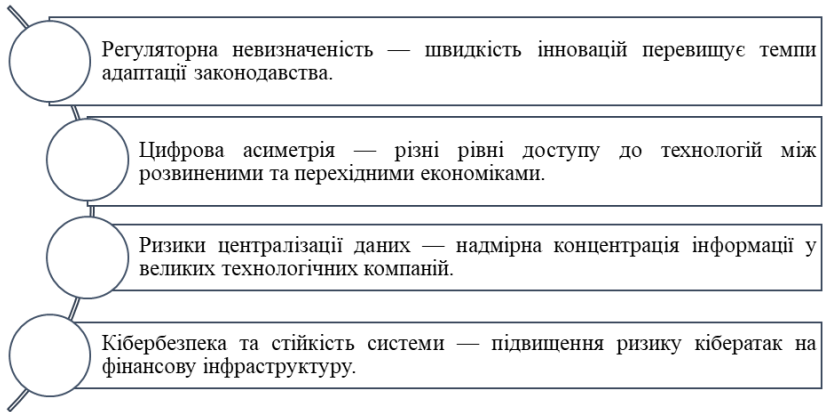

Рисунок 1.3 Основні виклики інституційної цифровізації міжнародного фондового ринку
Джерело: складено за [14; 15].

У результаті цифрова трансформація не лише підвищує ефективність ринку, а й створює нову модель фінансової архітектури, де основними принципами стають прозорість, відкритість даних, швидкість інформаційних потоків та алгоритмічне управління ризиками. Водночас подальший розвиток потребує узгодження між технологічним прогресом і регуляторними механізмами, аби забезпечити баланс між інноваціями, безпекою та фінансовою стабільністю.

Поряд із позитивними наслідками діджиталізація породжує і нові ризики. Найбільш актуальними є технологічні ризики, пов'язані з кібератаками, витоком даних і збоями електронних систем. Окрім цього, відзначається проблема нерівномірного доступу до цифрових технологій між країнами та фінансовими учасниками, що може поглиблювати глобальні економічні диспропорції. Важливим викликом стає також забезпечення довіри до нових фінансових інструментів — криптовалют, токенів, смарт-контрактів — у контексті нестабільності їх правового статусу в різних юрисдикціях.

Регуляторна система міжнародного фондового ринку наразі не завжди встигає за темпами технологічних змін. Виникає потреба у формуванні комплексної політики цифрового регулювання, яка б поєднувала гнучкість для інновацій і достатній рівень контролю для запобігання ризикам. Так, дедалі більшої ваги набуває концепція RegTech (Regulatory Technology) — використання технологічних рішень для автоматизації регуляторного нагляду, а також SupTech (Supervisory Technology), що дозволяє наглядовим органам моніторити діяльність учасників у режимі реального часу.

Діджиталізація є системним і незворотним процесом, який перетворює міжнародний фондовий ринок із традиційної фінансової інфраструктури на складну цифрову екосистему. Вона сприяє підвищенню ефективності, ліквідності та прозорості ринку, знижує бар'єри для доступу інвесторів і відкриває нові можливості для фінансових інновацій. Разом із тим цифрова трансформація створює нову конфігурацію ризиків — технологічних, інформаційних, регуляторних і соціально-економічних.

На нашу думку, головним викликом сучасного етапу розвитку є необхідність збалансування інноваційності та стабільності фінансової системи. Світова практика показує, що лише ті країни, які поєднують цифрову відкритість з ефективним регулюванням і високими стандартами кіберзахисту, здатні забезпечити сталий розвиток своїх фондових ринків. Подальший розвиток міжнародного фондового ринку залежатиме від рівня гармонізації цифрового законодавства, розбудови глобальних стандартів кібербезпеки та розвитку культури цифрової грамотності серед учасників ринку.

Таким чином, діджиталізація перетворюється з інструменту підвищення ефективності на фундаментальний чинник еволюції світового фінансового середовища. У перспективі вона формуватиме нову архітектуру глобальних ринків капіталу, у центрі якої перебуватиме не стільки капітал як фінансовий ресурс, скільки інформація, технології та інтелектуальні системи управління. Саме ці елементи визначатимуть конкурентоспроможність країн, корпорацій і фінансових інститутів у добу цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

8. Belitz H., Grömling M., Hentze T., Puls T. Digitalisation and Modernity of Capital Stock in Europe. *Intereconomics*, 2023. Vol. 58. Issue 5. Pp. 260-266. DOI: 10.2478/ie-2023-0054.
9. OECD. The Tokenisation of Assets and Potential Implications for Financial Markets. Paris: OECD Publishing, 2020. DOI: 10.1787/83493d34-en.
10. Kaousar Nassr I. Understanding the Tokenisation of Assets in Financial Markets. *OECD Going Digital Toolkit Notes № 19*, Paris: OECD Publishing, 2021. DOI: 10.1787/c033401a-en.
11. Tokenization of Financial Markets: Mapping the Plausible Future through Scenario Analysis.
12. Trusova N.V., Yeremenko D.V., Kolokolchikova I.V., Skrypnyk S.V. Digitalization of investment-innovative activities of the trade business entities in network IT-system. *Studies of Applied Economics*. 2021. 39(5). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4912>
13. Khatwani R., Mishra M., Bedarkar M., Nair K., Mistry J. Impact of blockchain on financial technology innovation in the banking, financial services and insurance (BFSI) sector. *Journal of Statistics Applications and Probability*. 2023. 12(1). DOI: <http://dx.doi.org/10.18576/jsap/120117>
14. Баула О. В., Люток О. М. Цифрова трансформація фінансового сектору світової економіки: тенденції та ризики. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип 18. Т. 1. С. 111–122.
15. Капаева Л. М., Бражник Л. В., Дуднік М. І., Крамаренко А. О., Борута І. В. Фондовий ринок у системі інвестиційних відносин. Актуальні питання економічних наук.

Потрібно:

○ Оцінити фрагмент за критеріями: науковість; логічність викладу; коректність термінології; дотримання академічної доброчесності, правильність оформлення.

2. Виявити **типові помилки студента**.

3. Запропонувати шляхи їх виправлення.

Завдання 3. «Академічна доброчесність: кейс-порушення»

Ситуація: Студент:

- використав статистику Світового банку без посилання;
- перефразував статтю іноземного автора без цитування;
- повторно використав частину власної курсової у бакалаврській роботі.

Потрібно:

1. Визначити, які порушення академічної доброчесності допущено.

2. Класифікувати їх (плагіат, самоплагіат тощо).

3. Запропонувати **коректні способи усунення порушень**.

Завдання 4. «Підготовка до наукової конференції»

Потрібно:

1. Обрати тему доповіді з МЕВ.

Скласти: назву доповіді; тези (1 сторінка); план усного виступу (5–7 хв).

2. Визначити вимоги до академічної доброчесності під час публікації тез.

Завдання 5. «Самооцінка наукової готовності»

Студент має оцінити власну готовність до наукової діяльності за шкалою (1–5): пошук джерел; аналіз статистики; академічне письмо; публічний виступ.

1. Визначити зони розвитку.
2. Запропонувати індивідуальний план удосконалення.

ТЕМА 7. ОФОРМЛЕННЯ ТА ФОРМИ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне заняття № 26-30 (10 год.)

Мета: оволодіти знаннями щодо функцій та видів наукових публікацій, методики підготовки та оформлення наукових публікацій, форм звітності при науковому дослідженні.

Питання для обговорення

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
2. Наукова монографія, наукова стаття, тези.
3. Реферат, доповідь, виступ.
4. Методика підготовки та оформлення публікацій.
5. Форми звітності при науковому дослідженні.

Література

Основна: 4, 7, 11, 12, 13, 15, 16

Допоміжна: 20

Практичні завдання

Тести

1. *Текст, надрукований у науковому виданні, доведений до загального відома науковців під час конференцій, симпозіумів, семінарів, називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) виступ
- 5) доповідь

2. *Один із основних видів публікацій, що містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме питання за темою, фіксує науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців, називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) виступ
- 5) доповідь

3. *Матеріали попереднього характеру, що містять короткий, точно і послідовно сформульований виклад основних аспектів наукової доповіді, фіксують науковий пріоритет автора, опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму), називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) виступ
- 5) доповідь

4. *Короткий виклад певної інформації складений на основі літературних джерел, називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) реферат
- 5) доповідь

5. *Вимоги до оформлення статті:*

1) УДК, назва статті, прізвища авторів, організація де виконана робота, анотація, зміст статті, література, адреса для листування

2) назва статті, прізвища авторів, організація де виконана робота, зміст статті, література, адреса для листування

3) УДК, прізвища авторів, організація де виконана робота, назва статті, зміст статті, література, адреса для листування, анотація

4) УДК, назва статті, прізвища авторів, організація де виконана робота, зміст статті, література, анотація, адреса для листування

5) назва статті, УДК, прізвища авторів, організація де виконана робота, анотація, зміст статті, література, адреса для листування

6. *Наукова праця, яка містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або декільком авторам називається:*

- 1) стаття
- 2) монографія
- 3) публікація
- 4) наукова монографія
- 5) доповідь

7. *Вимоги до наукової монографії:*

1) обсяг - не менший як 10 авторських аркушів

2) обсяг - не менший як 5 авторських аркушів

3) наявність рецензій двох докторів наук, за відповідною спеціальністю

4) наявність рецензії одного доктора наук, за відповідною спеціальністю

5) відсутність рецензій

8. *Аспекти науково-дослідної роботи студентів:*

1) навчання студентів елементів дослідної діяльності та організації наукової творчості

2) навчання студентів елементів громадської діяльності та її організації

3) проведення наукових досліджень

4) проведення громадської роботи

5) навчання студентів методики наукової творчості

9. *Зміст і характер науково-дослідної роботи студентів визначаються:*

- 1) тематикою досліджень кафедри
- 2) тематикою досліджень навчального закладу
- 3) наявністю бази дослідження
- 4) виключно бажанням студента
- 5) наявністю кваліфікованого наукового керівництва

10. *Публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми (теми, питання), називають:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) реферат
- 5) доповідь

11. *Структура тез доповідей:*

1) назва, автори, аналіз літератури, матеріали та методи, результати дослідження

2) назва, автори, установа, матеріали та методи, короткий огляд результатів дослідження

3) назва, автори, установа, вступ, аналіз літератури, матеріали та методи, результати дослідження

4) назва, автори, установа, матеріали та методи, результати дослідження, аналіз літератури, висновки, література

5) назва, автори, результати дослідження, установа, матеріали та методи, висновки, література

12. *Науково-дослідницька праця, предметом якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій це:*

- 1) стаття
- 2) тези
- 3) публікація
- 4) наукова монографія
- 5) доповідь.

Індивідуальне завдання:

Підготувати презентацію за тематикою одного із запропонованих питань:

1. Наукові публікації та їх головні функції.
2. Сутність авторефератів та інформаційних рефератів.
3. Наукова стаття: сутність, структура та вимоги до неї. Рецензування наукової статті.
4. Наукові монографії та дисертації.
5. Тези доповіді, виступ та повідомлення: спільне та основні відмінності.
6. Навчальні книги та посібники.
7. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.

8. Форми звітності та впровадження результатів наукових досліджень.
9. Звіт про НДР та його обов'язкові елементи.
10. Збірники наукових праць та вимоги до них. Сутність та відмінність в авторських та друкованих аркушах.
11. Реферат та основні правила його написання. Алгоритми реферату та тексту доповіді.
12. Наукові та науково-практичні заходи: нарада, колоквиум, симпозіум, конференція, з'їзд, конгрес, виставка, ярмарки, фестивалі.

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС «Оприлюднення результатів наукового дослідження у сфері міжнародних економічних відносин»

Кейсова ситуація

Студент ОП «Міжнародні економічні відносини» завершив наукове дослідження на тему **«Вплив прямих іноземних інвестицій на конкурентоспроможність економіки України»**.

Отримані результати мають практичну цінність і можуть бути використані:

- для участі у студентській науковій конференції;
- для публікації наукової статті у фаховому виданні;
- як складова курсової або кваліфікаційної роботи.

Студенту необхідно обрати оптимальні форми оприлюднення результатів, правильно їх оформити та підготувати відповідні матеріали.

1. Наукова публікація: поняття, функції, види

Завдання:

1. Дайте визначення поняття **«наукова публікація»**.
2. Визначте основні функції наукової публікації: інформаційна; комунікативна; апробаційна; іміджева.
3. Класифікуйте види наукових публікацій, що використовуються у сфері МЕВ (стаття, тези, монографія, звіт).

2. Вибір форми публікації результатів дослідження

Завдання:

1. Обґрунтуйте, яка форма публікації є найбільш доцільною для:
 - первинної апробації результатів;
 - представлення проміжних результатів;
 - повного викладу результатів дослідження.

2. Заповніть таблицю:

Форма публікації	Мета	Цільова аудиторія	Обсяг

3. Наукова стаття з міжнародних економічних відносин

Завдання:

- Визначте основні структурні елементи наукової статті з МЕВ: постановка проблеми; аналіз останніх досліджень; методологія; результати; висновки.

2. Складіть **план наукової статті** за темою кейсу.

3. Запропонуйте назву статті, яка відповідає вимогам науковості.

4. Тези та доповідь на наукову конференцію

Завдання:

1. Поясніть відмінності між тезами та науковою доповіддю.

2. Підготуйте:

- тему доповіді;

- 3–4 ключові тези;

- короткий план виступу (5–7 хв).

3. Визначте правила академічної доброчесності при підготовці тез.

5. Реферат, доповідь, виступ як форми представлення результатів

Завдання:

Порівняйте реферат, доповідь і виступ за: метою; структурою; рівнем узагальнення результатів.

Наведіть приклади ситуацій, у яких доцільно використовувати кожен форму.

6. Методика підготовки та оформлення публікацій

Завдання:

1. Опишіть етапи підготовки наукової публікації.

Наведіть основні вимоги до оформлення: тексту; таблиць і рисунків; посилань і списку джерел.

2. Визначте типові помилки студентів під час підготовки публікацій.

7. Форми звітності при науковому дослідженні

Завдання:

1. Перелічіть основні форми звітності при науково-дослідній роботі студента.

2. Поясніть роль кожної форми звітності в процесі наукового дослідження.

8. Підсумкове практичне завдання (міні-проект)

Завдання. На основі кейсу:

1. Оберіть форму впровадження результатів (стаття / тези / доповідь).

Підготуйте: назву роботи; мету публікації; короткий зміст (200–250 слів); форму звітності.

2. Обґрунтуйте свій вибір.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бабайлов В.К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Харків. нац. автомоб. дорож. ун-т. Харків : 2019. 148 с.
2. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49231/1/Metodolohiia_orhanizatsiia_naukovyk_h_doslidzhen_2022.pdf.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження: підручник. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 335 с.
4. Галян О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. видання. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 26 с.
5. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Харків : НЮАУ, 2019, 368 с.
6. Дубницький В. І., Науменко Н. Ю., Федулова С. О. Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці: навч. посіб. / заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Дубинського В. І.; Держ. ВНЗ «Укр. держ. хім.-технол. ун-т». Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2019. 443 с..
7. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 17 с.
8. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія і організація наукових досліджень. Підручник. К. 2019. 350 с.
9. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. 2-ге вид.. К.: Алерта, 2019. 492 с.
10. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
11. Медвідь В., Данько Ю, Кобилянська І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях). Суми: Університетська книга, 2020. 219 с.
12. Носачова Ю., Іваненко О., Радовенчик Я. Основи наукових досліджень. К.: Кондор, 2020. 132 с.
13. Міжнародні економічні відносини: магістерський курс: Навчальний посібник / Зелінська О.М., Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Корольчук Л.В., Урбан О.А. Луцьк: видавництво «Терен», 2023. 328с.
14. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / О.М. Сінчук, Т.М. Берідзе, М.Л. Барановська, О.В. Данілін, Д.О. Кальмус. Кременчук: ПП Щербатих О.В. 2022. 196 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47228/1/OND-2022.pdf>.
15. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро: Журфонд, 2022. 227 с.
16. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2022. 208 с.

Допоміжна

17. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 № 3322-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>.
18. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
19. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
20. Сусліков Л.М., Студеняк І.П. Презентація наукових результатів: Навч. посібник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. 300 с.
21. Лютак О.М., Баула О.В., Небаба Н.О., Федоренко О.В., Грицай О.В. Моделювання впливу еколого-економічних факторів на зростання ВВП країн. Актуальні проблеми економіки. № 7 (277), 2024. С. 143-151. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-277-143-151
22. Hair J. F., Page M., Brunsveld N. Essentials of Business Research Methods. 4th Edition. New York: Routledge, 2019. 520 p.
23. Baula, O., Liutak, O., Galaziuk, N., & Zelinska, O. Simulation of the Influence of the Investment Environment on the Formation of an Attractive Macro Space of the Economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. 5(58). 303–313. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4493>
24. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» / уклад.: Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Харків : Право, 2023. 31 с.
25. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307.
26. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
27. Філософські проблеми наукового пізнання: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти / П. В. Квіткін, О. П. Дзьобань, О. Ю. Панфілов, Р. В. Гула та ін. Харків: ХНУПС, 2021. 228 с.

Інформаційні ресурси

1. Репозитарій ЛНТУ. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/uk>.
2. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.nplu.org/>.
5. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Організація наукових досліджень [Текст] : Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини денної та заочної форм навчання/ уклад. О.В. Баула. Луцьк: ЛНТУ, 2026. 48 с.

О 75

Комп'ютерний набір та верстка

О.В. Баула

Редактор

О.В. Баула

Підп. до друку «___» _____ 2026 р. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 3,0.
Тираж прим.

43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ЛНТУ